

ПРОБЛЕМИ ПЕРСОНІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВИ В ЦИВІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Шелест М.В., асистент кафедри права

В цивільному законодавстві державі Україна, як суб'єкту цивільного права майже не приділяється уваги. В зв'язку з означеним, на відміну від фізичних та юридичних осіб, перебування в цивільному обігу яких законодавчо врегульовано, держава залишається найпроблематичним суб'єктом цивільного права.

Відповідно до ст. 170 ЦК України держава набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через органи державної влади в межах їхньої компетенції, встановленої законом.

Для дослідження означеної наукової проблеми доречним буде звернення до поглядів науковців, які досліджують загальнотеоретичні проблеми держави. При чому, доведеною і загальноновизнаною позицією вчених є те, що для виконання покладених на державу функцій, остання створює відповідний механізм та апарат держави.

М.М. Марченко під структурою державного апарату розуміє його внутрішню будову, порядок розташування його складових ланок, їх співвідношення.

Структура апарату держави завжди вказує на те, з чого складається цей апарат, які принципи його організації та функціонування. На думку автора, в будь-якій країні апарат держави виступає як єдина цілісна система. Разом з цим, вона розподіляється на ряд підсистем, до складу яких входять однорідні за своїми функціями, внутрішньою будовою, видами діяльності державні органи. Автор розрізняє чотири підсистеми органів, які утворюють апарат держави: законодавчі органи, виконавчі органи, судові органи та органи прокуратури.

В.Я. Любашиц, характеризуючи механізм держави, зазначає на двочленній структурі такого механізму. Дві частини механізму держави відповідають своєму призначенню та мають специфічний устрій, вони діють спеціалізовано та диференційовано.

Одну частину державного механізму, на думку автора, складають органи державної влади та державного управління: представницькі органи, глава держави та уряд, місцеві органи влади.

Другу частину державного механізму складають суд, прокуратура, армія, поліція (міліція), розвідка.

В.М. Сирих говорить про наявність достатньо розвиненої системи державних органів, що залежить, на його думку, від різноманіття функцій держави, форм і методів їх реалізації. В сучасній демократичній державі автор виділяє такі державні органи: 1) глава держави; 2) органи законодавчої

влади; 3) органи виконавчої влади; 4) суди; 5) органи державного примусу – органи внутрішніх справ, прокуратура, органи державної безпеки, виправні установи; 6) збройні сили. Сукупність названих органів охоплюється поняттям механізму держави.

О.Ф. Скакун за характером і змістом діяльності всі органи держави, що мають владні повноваження, поділяє на законодавчі, виконавчі, правоохоронні (міліція, органи безпеки), судові, контрольно-наглядові (прокуратура, державні інспекції). Автор зазначає, що в основі організації діяльності державного апарату лежить принцип поділу влади, який в свою чергу не є абсолютним, тобто цей принцип не можна реалізувати повністю.

Актуальною з цього питання є позиція В.В. Копейчикова, який теж зазначає на тісному зв'язку теорії поділу влад з організацією та діяльністю державного апарату. Автор зауважує, що у демократичній правовій державі влада належить народу, який є її єдиним джерелом і носієм, суверенітет влади народу – це основа суверенітету державної влади. Тому говорити про поділ влади народу чи державної влади, на думку вченого, не зовсім вірно, оскільки остання є державною формою вираження влади народу.

Більш доцільною, на думку автора, буде розмова про поділ не державної влади, а сфер праці та повноважень між різними суб'єктами, які за родом своєї діяльності реалізують функції держави. Отже, за характером та змістом діяльності органи держави поділяються автором на: 1) законодавчі; 2) виконавчі; 3) судові; 4) контрольно-наглядові органи.

В питанні вивчення структури апарату держави, підхід поділу не державної влади, а органів держави в залежності від характеру та змісту виконуваної ними діяльності, виявляється більш виправданим, в тому числі й для сфери цивільно-правового регулювання.

Підтримуючи і розвиваючи думку В.В. Копейчикова, зазначимо на необхідності сприйняття окремої складової державного апарату не в якості органу відповідної державної влади, а в якості органу держави, підкреслюючи належність органу до останньої, який виконує відповідні функції. Виходячи з розуміння державної влади як особливої функції, ототожнення органу з відповідною державною владою є логічною помилкою, оскільки такий орган, перш за все, є органом держави, який і виконує відповідні владні функції. При чому, владна функція органу держави не завжди є єдиною. Підтвердженням цьому може слугувати ст. 326 ЦК України відповідно до якої поряд зі здійсненням владних функцій, органу держави належить функція здійснення права державної власності, а також функція управління державним майном.

Підсумовуючи викладене залишається незрозумілою позиція законодавця щодо введення в цивільний обіг саме владного суб'єкта, хоча владна його функція не є єдиною.